

Azərbaycanın özü qədər əbədi

Ulu Öndərin möhtəşəm işləri heç vaxt unudulmayacaq

Oxşbəxt insanlardanam ki, Ulu Öndərin hakimiyyətə gəldiyi ilk gündən son günədək onun səmərəli fəaliyyətini və gördüyü möhtəşəm işləri izləmək mənə də qismət olub. Odur ki, həmin unudulmaz günlərin şahidi kimi xatirələrimi bölüşmək istəyirəm.

Göz önünə ilk olaraq 1982-ci il gəlir. Heydər Əliyev Sovet İttifaqı Kommunist Partiyasının Siyasi Bürosunun üzvü seçilmiş, SSRİ Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini kimi çox yüksək vəzifəyə təyin olunmuşdu. Uzun müddət ölkəmizə rəhbərlik edən (1969-1982) bu böyük şəxsiyyətlə Orconikidze adına klubda (indiki Şəhriyar) görüş keçirilirdi. O vaxt mən M.F.Axundov adına Pedaqoji İnstitutda Partiya Komitəsi katibinin ideoloji işlər üzrə müavini idim. Yığıncaqda iştirak edirdim. Hamı içəriçin ağlayırdı. Bu, ümumxalq məhəbbətinin təzahürü idi. Aynılanda Heydər Əliyevin də duyulandığını hiss etdik. Sözümdü ki, xalqın Heydər Əliyevə məhəbbəti heç vaxt səngimədi. Bu, sonsuz məhəbbətin nəticəsi idi ki, o, Moskvada işdən ayrılıb vətənə döndəndə də xalqın istəyi və təkidli tələbi ilə yenidən hakimiyyətə gəldi və xalqı çıxarıb boladan xilas etdi.

Azərbaycan tarixində bir epoxa olan, xalqın tarixi müqəddəratında həlledici rol oynayan, adı tariximizə qızıl hərflərlə yazılan Heydər Əliyev milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunmasına və təbliğinə xüsusi qayğı göstərirdi.

Ulu Öndərin əvəzsiz xidmətlərindən biri Novruzun dövlət səviyyəsində bayram edilməsinə rəvac verməsi idi. 1979-cu ildə İçərişəhərin Qoşa qala qapısı meydanında möhtəşəm Novruz bayramı şənlikləri keçirilirdi. Bayram şənliyini televiziya qarşısında əyləşib izləyirdim. İnsan axını hər yanda müşahidə olunurdu. Gözlənilmədən əlamətdar bir hadisə baş verdi. Ecəzkar bir musiqi, ecəzkar sözlər, məlahətli səs hamını ovsunladı. Müğənni Nəzəri Dostəliyeva "Naxçıvani" aşıq havası üstündə Azafı Mikayılın "Ağarmayın, ay saçlarım, amandır" mahnısını oxuyurdu. Hamı donub yerində qalmışdı. Elə həmin vaxt Ulu Öndərimiz və cənab İlham Əliyev meydana çıxıb gəlirdi. Onlar da dayanıb qolblərə od salan mahnını axıra kimi dinlədilər.

Ümummilli Lider aşıq və klassik musiqilərinə, xalq musiqisinə də, muğamı da çox sevirdi. Yaxşı yadımdadır, Ulu Öndərin təşəbbüsü ilə hər cümə günü filarmoniyada "Klassik musiqi axşamı" keçirilirdi. Çox vaxt konsertdə özü də iştirak edirdi.

Heç vaxt unudulmaz, şirin xatirələrək yadımdan çıxmayan bir hadisədən də söz açmaq istəyirəm. Ümummilli Lider Moskvada işdən çıxıb vətənə dönmüşdü. Hamı onu görmək arzusu ilə yaşayırdı...

Filarmoniyada yazıçıların qurultayının keçirildiyi yığıncağın başlanmasına az qalırdı, təəssüflə ürəyimdən belə bir fikir keçirdim: "Bu

qurultayımız Heydər Əliyevsiz keçirəcəyimiz yeganə qurultaydır". Elə bu vaxt kimsə arxadan qışqırdı: "Heydər Əliyev gəlir!" Hamı ayağa qalxıb sürəkli alqışlarla həmişə yazıçıların da yağı olmuş bu görkəmli şəxsiyyəti layiq olduğu səviyyədə qarşıladı. Nəhayət, Heydər Əliyev əlini qaldıraraq sakitləşməyi xahiş etdi. Yazıçılar Birliyinin sədri Anar Ulu Öndəri Rəyasət Heyətinə dəvət etdi. Heydər Əliyev isə "Anar, mən oradan zala çox baxmışam. Bu dəfə zaldan Rəyasət Heyətinə baxmaq istəyirəm" deyib zalda oturmaqların birində əyləşdi.

Şair Məmməd Aslan başda olmaqla bir qrup dayanmadan söyləndi: "Heydər Əliyev Rəyasət Heyətinə dəvət olunsun!"

Anar müəllim dedi: "Məmməd, sakit olun! Qərar Heydər Əliyevindir".

Qurultayın gedişində son aylar Füzulinin mavzoleyinin sökülməsi və qəbrin düzəldilməsi barədə mətbuatda yer alan söz-söhbətə də toxunuldu. Bəziləri tələb edirdi ki, Füzulinin nəşi Azərbaycana gətirilsin. Onlar buna görə dəvəli fəaliyyətsizlikdə günahlandırıldılar. Heydər Əliyev buna müdaxilə etməli oldu: "Əvvəla, bu, çox çətin məsələdir. Məlumdur ki, Füzuli İraqda anadan olub, orada yaşayıb-yaradıb, orada da dünyasını dəyişib. O, İraq şairi kimi tanınır. Bu işə dövlətin qarışması münasib deyil. Siz yazıçılar, ziyalılar, alimlər İraq dövlətinə müraciət edə bilərsiniz..."

Vaxt keçdi. Çox hadisələr baş verdi. Xalqın tələbi ilə Heydər Əliyev ölkəmizdə yenidən hakimiyyətə gəldi. 1994-cü ildə qarşıdan dahi Azərbaycan şairi Füzulinin 500 illik yubileyi gəlirdi. Şairin yubileyinin ölkəmizdə və İraqda keçirilməsinə böyük hazırlıq gedirdi.

Təəssüf ki, Füzulinin yubileyi ərəfəsində ABŞ başda olmaqla Qərbi dövlətləri İraq Respublikası nefti milliləşdirdiyinə görə başqa ərəb ölkələrinə görk olsun deyərək onu cəzalandırmaq qərarına gəlmişdilər. Ölkə elə blokada altına alınmışdı ki, İraq başqa ölkələrə hava-su kimi lazım olan neftini də sata bilmirdi. Bu ölkə ağır maliyyə çətinlikləri ilə üzləşmişdi. Bu səbəbdən bəzi dövlətlərdə, eləcə də Azərbaycanda bu ölkənin səfirliyinin bağlanması gündəmdə idi.

İraqın Azərbaycandakı səfiri, əslən İraq türkmənlərindən olan Fərrux Davud Salman məni çağırıb dedi ki, lazımı yerlərə xəbər verin. Vaxt itirmədən baş nazirin müavini Elçin Əfəndiyevin yanına getdim. Elçin müəllim çox məyus oldu və dedi ki, zəngimi gözlə. Üç gündən sonra Elçin müəllim məni çağırıb dedi ki, dövlət bu işə qarışa bilməz. Məsləhət görüldü ki, ziyalılarımız İraq Prezidentinə məktub ünvanlasın.

Filarmoniyada yazıçıların qurultayında Füzulinin qəbrinin Azərbaycana gətirilməsi müzakirə olunanda Heydər Əliyevin dediyi sözlər göz önünə gəldi: "Dövlətin bu işə qarışması münasib deyil. Siz yazıçılar, ziyalılar, alimlər İraq dövlətinə müraciət edə bilərsiniz".

Aydın oldu ki, məsləhəti bu dəfə də Ulu Öndər verib.

Səfirlik və ziyalılarımızla əlaqə uzun müddət İraqda işlədiyimə görə mənə həvalə olunmuşdu.

22 aprel 1994-cü ildə İraq Prezidentinə məktub ünvanladım. Bu çox görəkli məktubu Azərbaycanın hüduqları xaricində də yaxşı tanıyan Mikayıl Abdullayev, Anar, Ziya Bünyadov, Bəxtiyar Vahabzadə, Yaşar Qarayev, Tofig Quliyev, Vəsim Məmmədliyəv, Bəkir Nəbiyev, Qəzənfər Paşayev, Nərdəddin Rzayev, Sabir Rüstəmxanlı, Eldar Salayev, Nəbi Xəzri və başqaları imzaladılar.

Ulu Öndərin uzaqgörənliyi öz işini gördü. İraq səfirliyi Azərbaycanda fəaliyyətini davam etdirdi.

Heydər Əliyev dəyirmanında un, tabaqda çörək, xəzinədə pul çox az olan bir vaxtda, 1994-cü ilin sentyabrında 128 nəfərdən ibarət nümayəndə heyətinin Füzulinin 500 illik yubileyində iştirak etmək üçün avtobuslarla İraqa gətməyinə göstəriş verdi. Bu təkcə Füzulinin yaradıcılığına verilən yüksək qiymət deyildi. Bu həm də onun Azərbaycan dilində ölməz əsərlər yazan dahi şairə ilham verən İraq türkmənlərinə dərin ehtiram əlaməti idi. Ulu Öndər yaxşı bilirdi ki, onlar soydaşlarımızdır. Ümummilli Liderin dostu İhsan Doğramacının xahişi ilə İraq türkmənlərinin İstanbulda çıxan "Qardaşlıq" dərgisinə verdiyi müsahibədə bu münasibətlə demişdir: "Tarixi araşdıranda gördüm ki, Güney Azərbaycan, Quzey Azərbaycan və İraq türkmənləri bir bütövün parçalarıdır" ("Qardaşlıq", №8, İstanbul, 2000, s.4). Heydər Əliyevin təşəbbüsü və rəhbərliyi ilə Bakıda Məhəmməd Füzuliyə əzəmətli heykəlin ucaldılması da çox mətləblərdən xəbər verir.

Unuda bilmədiyim başqa bir fakt isə Ulu Öndərin milli-mənəvi dəyərlərimizə verdiyi yüksək qiymətlə bağlıdır. 1994-cü il noyabrın 2-də Ankaraya Füzulinin yubileyinə Heydər Əliyevin təyinatında gəldik.

Görəsən bunu hansı dövlət başçısı edərdi? Ümummilli Liderlə bağlı başqa bir əlamətdar hadisəni də yada salmaq istəyirəm. Yollar açıldı və sonrakı ziyarətinə ilk gedən Heydər Əliyev və təyinatında özü ilə apardığı ziyalılarımız, alimlərimiz, yazıçı və şairlərimiz oldu.

Ulu Öndər səriətə və elmə xüsusi diqqət yetirirdi. 1997-ci ildə Ulu Öndərin təşəbbüsü ilə Qafqaz Müsəlmanları İdarəsinin nəzdində Elmi-Dini Şurasının yaradılması deyilənin bariz nümunəsidir. Elmi-Dini Şurasının tərkibi akademik Vəsim Məmmədliyəv (sədr), Şeyxülislam Allahşükür Paşazadə, o dövərdə Respublika Ağsaqqallar Şurasının sədri Fəttah Heydərov, akademiklər Fuad Qasimzadə, Bəkir Nəbiyev, Teymur Bünyadov, Zeynal Səmədzadə, professorlar İsmail İsmailov və Qəzənfər Paşayevdən ibarət idi. Ulu Öndər bu tərkibi nəzərdən keçirib bəyənmişdi.

Daha bir xatirəmi də danışmaq istəyirəm. Az adam bilir ki, Heydər Əliyev mənim də tələyimdə müstəsna rol oynayıb. Dillər İnstitutu-

nun ingilis-Azərbaycan dilləri fakültəsində IV kurs tələbəsi olarkən ingilis və rus dillərini bildiyimə görə xaricdə tərcüməçi işləmək üçün sənədlərimi hazırlamaq məsləhət görülmüşdü. İkinci Dünya müharibəsi vaxtı atam neytral dövlət olan İsveçrəyə gedib çıxmışdı. O, əsir düşməmişdi, bununla belə sovet quruluşunun belə hallara qarşı amansızlığını göz önünə gətirəndə şansımın az olduğunu düşündürdüm.

On iki il Ulu Öndərin rəhbərliyi altında işləmiş general və gözəl yazıçı Yasif Nəsirli şahidlik edir ki, Heydər Əliyev mənim sənədlərimi diqqətlə oxuyandan sonra imzalayıb və deyib: "Gəncdir, qoy gətsin, inkişaf etsin".

Heydər Əliyevlə bağlı xatirələrim çoxdur. Əsasən də doğma kəndim Düzqırıxlıda (Tovuz rayonu) kənd klubunda keçən əsrin 70-ci illərində Ümummilli Liderin 3 dəfə (1975, 1977, 1980) Respublika Üzümçülərinin Zona Müşavirəsinə keçirərkən baş verən maraqlı hadisələr bu gün də gözümdən ötürülür. Onu da deyim ki, Ulu Öndər yeni bir üzüm sortunu bizim kənddə Abbas Xələfqulu oğlunun sahəsində əkmışdi. Respublika rəhbəri Abbas kişinin bol məhsullu üzüm sahəsində olarkən demişdi: "Ağsaqqal, biz Bakıdan gəlmişik, nəyə ehtiyacın var, arzun nədir?" Abbas kişi demişdi: "Qandan alım, heç nəyə ehtiyacım yoxdur. Arzum isə odur ki, gedək qonağım ol, beş-altı toğlum var, birini kəsim. Siz gedəndən sonra qürulənənim ki, böyük bir adam qonağım olub". Heydər Əliyev ürəkdən gülərək söyləmişdi: "Bizim böyük olduğumuzu haradan bildin?" "Qandan alım, bunu bilməyə nə var ki? Yaşım 70-dən yuxarıdır, ömrümdə bir kişinin başına bu qədər adam yığıldığını görməmişəm". Ulu Öndər yenə ürəkdən gülmüş və demişdi: "İndi tələsirik. Çalışaram, gələndə dəfə qonağın olum".

İbrətəməz bir məsələdən də danışmaq istəyirəm. Heydər Əliyev Moskvada yüksək vəzifədən kənarlaşandan sonra bezi nankor məmurlar onun portretlərini yığışdırmağa çalışmışdılar. Kiçik qardaşım Ələsgər müəllim portretləri kəndin iki orta məktəbindən, sovxoz və kənd soveti idarələrindən, xəstəxanadan, sənət məktəbindən, Heydər Əliyevin Respublika Üzümçülərinin Zona Müşavirəsinə keçirdiyi klubdan yığaraq evinə gətirmişdi. Onları bir otağa yığımışdı. Özü də həmin otaqda yatırdı. Tale elə gətirdi ki, Heydər Əliyev xalqın istəyi ilə yenidən hakimiyyətə gələndə portretlər əvvəlki yerini bəzədi. Onu da deyim ki, nəslimizdə Ulu Öndərə məhəbbət səhilsiz ümməyə bənzəyir. Ələsgər müəllimin qızı, mərhum deputat Qəni-rə Paşayeva belə bir mühitdə böyümüş, Heydər Əliyev məktəbinin müdavimi olmuşdu.

Mənim də başıma heç vaxt unutmayacağım bir hadisə gəlir. BDU-nun Tarix fakültəsində dərslər deyirdim. Ağır vaxtlar idi. Ölkə çalxalanırdı. Milli-mənəvi dəyərlər tapdanırdı. Bir gün 2 gənc tələbəm - Müşfiq və Elnur sual verdilər: "Müəllim, ölkədəki vəziyyətdən nicat yolunu nədə görürsünüz?". Mən fikirləşmədən dedim: "Ölkəni bu vəziyyətdən yalnız dövlətçilik təcrübəsi zəngin olan Heydər Əliyev çıxara bilər". O vaxt Ulu Öndər hələ Naxçıvanda idi.

Dünyanın gedişatını dərk edə bilməyən bu iki gənc bu qənaətimə görə mənə etiraz etdi. Təəssüf hissi keçirdim ki, Tarix fakültəsində oxuyan bu iki gənc tarixin ibrət dərslərindən xəbərsiz idilər.

Görkəmli alim dostum Abbas Zamanov mənə təsəlli verərək deyirdi: "Qəzənfər, mən erməni diğalarına görə işdən və partiyadan çıxartıldım, mən sınımadım. Sənə o boyda kişiyyə görə qarşı çıxırlarsa, bunu ürəyinə salma. Görərsən, Heydər Əliyev hakimiyyətə yenidən qayıdacaq. O gənclər səhvlərini başa düşəcəklər". Abbas müəllimin dediyi kimi də oldu. Sonralar Müşfiq gəlir üzr istədi. Sevinirdim ki, Müşfiq Heydər Əliyevin böyüklüyünü dərk edib.

Heydər Əliyevin hər sözü, hər kəlamı bir nümunə məktəbi, örnək idi. Xalq şairi Qabil deyirdi ki, Heydər Əliyev hakimiyyətə gələndən sonra həyata keçirdiyi ilk layihələrdən biri Bibiheybət qəsəbəsi yaxınlığında Şıx çimərliyinin üst tərəfində park saldırmaq oldu. Bütün təşkilatlar bu işə cəlb olunmuşdu. İncəlikdə Heydər Əliyev şəxsən iştirak edirdi. Yazıçıların sahəsinə gəlir bizimlə söhbət etdi. Azərbaycanca elə səlis, elə mənalı danışdı ki, heyran oldum və dedim: "Heydər müəllim, siz azərbaycanca nə gözəl danışsınız".

Heydər Əliyev üzünü Qabilə çevirib dedi: "Qabil, sən desən ki, mən ingiliscə, almanca gözəl danışsam, təəccüblənməzdin. Ana dilini hamı yaxşı bilməlidir. Xalqın milli kimliyinin, mənsubiyyətinin göstəricisi ana dilidir".

Hər dəfə Ümummilli Lider Heydər Əliyev haqqında düşündəndə iftixar hissi keçirirəm ki, mən də bu nadir tarixi şəxsiyyətin soydaşıyam. Ulu Öndərin ölkəyə rəhbərliyinin hər iki dövründə onun titanik fəaliyyətini izləmək, adı və əməlləri Azərbaycan tarixinə qızıl hərflərlə yazılan bu dahi insanın xalqımız qarşısında misilsiz xidmətlərinin şahidi olmaq xoşbəxtliyi mənə də qismət olub.

*Qəzənfər PAŞAYEV,
Əməkdar elm xadimi, professor*

